

Handläggare: Gunilla Schedin
Telefon: 508 09 015

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Revidering av riktlinjer för adoptionsärenden – svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Ylva Tengblad
stadsdelsdirektör

Stefan Larsson Lindmark
vik. avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från samtliga stadsdelsnämnder med anledning av ett förslag till revidering av stadens riktlinjer för handläggning av adoptionsärenden. De ändringar som nu föreslås handlar bl.a. om att i ett tidigt skede ha ett personligt informationssamtal med de sökande, om vilken betydelse de sökandes ålder ska tillmätas och om nätverkets betydelse i de fall den sökande är ensamstående.

Förvaltningen är i allt väsentligt positiv till de föreslagna riktlinjerna men efterlyser ett närmare resonemang om betydelsen av de sökandes ålder, särskilt när det är frågan om s.k. förnyade medgivanden. Förvaltningen tycker också att man i riktlinjerna ska ta upp frågan om hur man ska hantera ansökningar som avser medgivande för adoption av flera barn samtidigt. Även frågan om vilka krav som ska ställas på de sökande för att eventuellt ta emot ett barn med funktionsnedsättningar bör belysas.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid planeringsavdelningen på uppdrag av barn- och ungdomsavdelningen.

Bakgrund

Socialtjänstförvaltningen har, på uppdrag av social- och arbetsmarknadsroteln, tagit fram ett förslag till revidering av stadens riktlinjer för handläggning av adoptionsärenden. De nu gällande riktlinjerna antogs år 2001. I samband med att lagen om obligatorisk föräldrautbildning vid internationella adoptioner infördes gjordes år 2005 en mindre ändring i riktlinjerna.

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från samtliga stadsdelsnämnder med anledning av förslaget till nya riktlinjer. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 7 mars.

Sammanfattning av förslaget

Riktlinjerna är uppdelade i olika avsnitt och inleds med en beskrivning av gällande lagstiftning och dess innebörd samt principerna för handläggning av adoptionsärenden inom socialtjänsten.

I förslaget till nya riktlinjer görs en del förtydliganden av socialtjänstens uppdrag. Barnperspektivet fokuseras på ett annat sätt än tidigare och man poängterar att det är samhällets skyldighet att så långt det är möjligt garantera att barnet kommer till föräldrar som är väl förberedda och lämpade att ta hand om barnet. För att stärka barnperspektivet föreslås därför att den tidigare skrivningen om att adoptionen ska vara till barnets bästa ändras till *"inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om adoption fattas."* Vikten av att bedöma de sökandes förmåga att på sikt kunna fungera som tonårsföräldrar och också vara ett stöd för adoptivbarnet som vuxen poängteras.

Riktlinjerna har också förtydligast vad gäller adoptivbarns hälsa, utveckling och behov av stöd under uppväxten och man påpekar bl.a. att många adoptivbarn har en traumatisk bakgrund och att alla varit med om minst en separation. Många har också hälsoproblem vid ankomsten till sin nya familj. De flesta tillfrisknar och återhämtar sig men det är ett faktum att många adoptivbarn har betydligt mer långtgående behov än andra barn till följd av sin tidigare livssituation.

Det har visat sig att tonårstiden ofta innebär kluvenhet och problem hos den unge. Prövningen av de sökandes lämplighet vid adoptionstillfället måste därför innefatta en bedömning av deras förmåga att på sikt kunna fungera som tonårsföräldrar.

och även vara ett stöd för barnet som vuxen. Detta innebär bland annat att de sökandes ålder och hälsotillstånd måste ställas i relation till de krav som kan ställas på dem om femton till tjugo år. Det är därför viktigt att de sökande på olika sätt skaffar sig god inblick i adoptivbarns hälsa, utveckling och behov både på kort och lång sikt.

Socialtjänstens kontakt med de sökande föreslås inledas med ett *personligt informationssamtal*, vilket innebär ett förtydligande av de riktlinjer som nu finns vad gäller den första kontakten med de sökande. Det finns nu också konkreta anvisningar om vilka frågor som ska tas upp med de sökande vid det inledande samtalet. Vidare framgår att den enskilde utan dröjsmål ska informeras, om det redan i detta skede framkommer omständigheter som talar för att ansökan om medgivande sannolikt inte kommer att tillstyrkas. I de fall det, redan på detta stadium, framkommer uppgifter om de sökandes hälsa som kan vara avgörande för om ansökan kommer att tillstyrkas bör Socialstyrelsens rättsliga råd konsulteras.

Vad gäller den numera *obligatoriska föräldrautbildningen* klargörs att syftet är att de sökande ska få kunskap om adoptivbarn och deras särskilda behov och insikt i vad en adoption kommer att innebära både för barnet och dem själva. I de nya riktlinjerna anges att de sökanden bör ha genomgått föräldrautbildningen *innan* en utredning om medgivande inleds. Anledningen till detta är att utbildningen väcker tankar och funderingar som förhoppningsvis leder till fortsatt diskussion med närstående och, om de sökande väljer att gå vidare i adoptionsprocessen, i ett senare skede också med handläggaren. Ett annat viktigt syfte med att avvakta med själva utredningen, är att de sökande ska fatta ett väl genomtänkt beslut om att adoptera, innan ärendet registreras och medgivandeutredningen påbörjas. Vidare föreslås att de sökande ska ha deltagit vid minst fem av de sju kurstillfällena för att kunna få intyg på genomgången utbildning.

Det har visat sig att en del av dem som avser att adoptera ångrar sig eller bestämmer sig för att avvakta, efter att de fått grundligare information eller genomgått föräldrautbildning. För att poängtera att det är de sökandes ansvar att fatta beslut om att gå vidare i adoptionsprocessen och för att ingen hemutredning ska påbörjas "onödigtvis", är praxis att påbörja medgivandeutredningen först efter avslutad utbildning. Av förslaget till nya riktlinjer framgår dock att den sökande har laglig rätt att kräva att utredningen påbörjas innan avslutad föräldrautbildning.

I de nya riktlinjerna anges att medgivandeutredningen ska inledas senast *inom tre*

månader efter att ansökan tillsammans med intyg på avslutad föräldrautbildning inkommit till socialtjänsten. I de nuvarande riktlinjerna anges ingen tidsgräns.

Vad gäller frågan om de sökandes *ålder* föreslås en ändring i riktlinjerna. Detta mot bakgrund av en nyligen avkunnad dom i Regeringsrätten som slagit fast att frågan om vilken betydelse de sökandes ålder har för bedömning av deras lämplighet ska göras utifrån de riktlinjer som angivits i en regeringsproposition från år 2003 där det framgår att den sökande bör inte vara över 42 år vid ansökningstillfället. I enskilda fall kan det finnas skäl att göra undantag, exempelvis om en av två sökanden är något äldre än 42 år eller om det är fråga om adoption av ett syskon eller av ett känt barn, exempelvis ett släktingbarn eller sommarbarn.

Regeringsrätten har också fastslagit att hög ålder hos dem som ansöker om adoption inte kan kompenseras av att ansökan gäller ett något äldre barn. Rätten har i sin dom även hänvisat till en regeringsproposition från år 1995 där det påtalas att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år.

När det gäller *referenser* föreslås en "skärpning" av vad som åligger utredaren och som innebär att utredaren ska ha personlig kontakt med referenterna i form av möte och samtal. I detta sammanhang poängteras också vikten av att nätverket kring den som söker medgivande som ensamstående är extra gott och att referenterna är väl införstådda med det stöd den sökande som ensamstående förälder kan behöva både i samband med adoptionen och under barnets uppväxt. Utredaren är också skyldig att upplysa referenterna till ensamstående sökande om att visa givarländer kräver att det ska finnas någon i nätverket som skriftligen intygar att vederbörande är beredd att ta hand om barnet om det skulle hända adoptivföräldern något.

Vad gäller frågan om *utredarens bedömning och förslag till beslut* poängteras att samma överväganden bör göras som vid barnavårdsutredningar när det gäller att bedöma de tilltänkta adoptivföräldrarnas lämplighet. Barnets behov är visserligen inte känt men utredaren får utgå från att barnet kommer att ha behov av särskilt stöd varför stora krav måste ställas på de sökandes omsorgsförmåga. Som hjälpmedel bör verksamhetssystemet BBIC (Barns Behov I Centrum) användas.

Vidare framgår klart att utredaren, i egenskap av företrädare för barnet, ska föreslå avslag i de fall det finns osäkerhet om de sökandes lämplighet av något särskilt skäl, eller beroende på flera osäkra faktorer som tillsammans ger en bild av hemmet som en mindre trygg och lämplig uppväxtmiljö för ett adoptivbarn. I de fall det är fråga om svåra överväganden och när förslag till avslag övervägs

föreslås att stadens jurister regelmässigt ska konsulteras.

Skälen för förslag om att avslå ansökan ska tydligt framgå av utredningen. Om stadsdelsnämnden inte delar utredarens bedömning och bifaller ansökan är det mycket betydelsefullt att nämnden motiverar sitt beslut väl för att säkerställa de sökandes möjlighet att kunna utses som adoptivföräldrar i givarlandet.

Vad gäller *adoption av släktingbarn bosatta utomlands* framgår av de nu föreslagna riktlinjerna att det även i dessa fall ställs krav på att de sökande ska genomgå den för blivande adoptivföräldrar numera obligatoriska föräldrautbildningen.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är i allt väsentligt positiv till de föreslagna riktlinjerna. Det är bra att man nu anger att de sökande bör ha genomgått den nu obligatoriska föräldrautbildningen innan ansökan om medgivande registreras. Förvaltningen tycker också att det är bra att man i riktlinjerna anger att utredningen därefter ska påbörjas senast inom tre månader. På det sättet garanteras de sökande sannolikt att behandlas på ett mera likartat sätt oberoende av stadsdelstillhörighet.

Det är också positivt att barnperspektivet fokuseras på ett tydligare sätt än tidigare och att det vid internationella adoptioner okända barnets behov av omsorg, inte bara under barnåren utan även som tonåring och kanske också som vuxen, poängteras.

Frågan om vilken betydelse de sökandes ålder ska tillmätas vid bedömningen av deras lämplighet har diskuterats under många år och särskilt på senare år då allt fler av de sökande kommit upp i den ålder då de flesta inte kan räkna med att få biologiska barn. Det är därför glädjande att Regeringsrätten nu kommit med ett klagörande i frågan. Trots detta kan det finnas gränsfall där det är svårt att avgöra hur stor vikt som ska läggas vid den sökandes ålder vid bedömning av deras lämplighet och omsorgsförmåga. Förvaltningen skulle gärna se att man i riktlinjerna inte enbart refererar till Regeringsrättens dom utan också för ett närmare resonemang utifrån de erfarenheter som finns när det gäller adoptivföräldrars ålder i förhållande till deras förmåga att tillgodose barnets behov under uppväxtåren.

Erfarenheten visar att allt fler barn som lämnas för adoption har någon form av funktionsnedsättning och förvaltningen efterlyser att man i riktlinjerna tar upp frågan om vilka krav som ska ställas på de sökande för att eventuellt kunna ta

emot ett barn med, i de flesta fall, en traumatisk historia bakom sig men också kanske en grav funktionsnedsättning.

Det har också blivit allt vanligare med ansökningar om att adoptera två eller flera barn samtidigt. I de nu föreslagna riktlinjerna tas den frågan över huvud taget inte upp. Förvaltningen anser att det finns behov av gemensamma riktlinjer för hur den typen av ansökningar ska hanteras och i vilka fall man kan tänka sig att föreslå bifall.

Till följd av ändrade regler i vissa s.k. givarländer är det förhållandevis många av dem som fått medgivande som inte fått besked om att de utsetts till adoptiv-föräldrar innan medgivandet går ut, d.v.s. inom två år efter beslut om medgivande. Om de vill fortsätta adoptionsförfarandet måste de därför ansöka om medgivande på nytt. En del sökande har då hunnit komma upp i åren och förvaltningen anser att det behövs riktlinjer för vilken betydelse som i dessa fall ska tillmätas de sökandes ålder.

Förvaltningen anser också att det behövs ett förtydligande när det gäller registrering i paraplysystemet och i vilket skede en preliminärregistrering ska göras.

Det är en skyldighet att informera den enskilde om rätten att begära företräde inför nämnden när beslut som rör dem själva ska fattas. Förvaltningen anser att det av riktlinjerna ska framgå att den enskilde ska informeras om detta.

Bilagor

1. Förslag till reviderade riktlinjer
2. Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande
3. Protokoll från socialtjänstnämnden